

ΑΝΑΙΤΙΟΛΟΓΗΤΗ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ

Όπως είναι γνωστό, το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με πρόσφατη Εγκύκλιο (91109/Γ2/10-07-2008), εν μέσω θερινών διακοπών, στις διευθύνσεις Α΄βάθμιας και Β΄βάθμιας Εκπαίδευσης, κάνει γνωστό «ότι για την απαλλαγή των μαθητών από το μάθημα των Θρησκευτικών απαιτείται υπεύθυνη δήλωση του κηδεμόνα του μαθητή αν είναι ανήλικος ή του ίδιου αν είναι ενήλικος, στην οποία θα αναφέρεται η επιθυμία απαλλαγής χωρίς να δηλώνεται ο λόγος της συγκεκριμένης επιλογής». Σε μεταγενέστερη εγκύκλιο (104071/Γ2/04.08.2008) επισημαίνεται ότι «Η ανωτέρω εγκύκλιος μας εναρμονίζει με τις αποφάσεις του ευρωπαϊκού Δικαστηρίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ανεξάρτητων αρχών της χώρας μας».

Όπως εύλογα μπορεί κανείς να υποθέσει, παρά τις διαβεβαιώσεις του Υπουργείου ότι το μάθημα παραμένει υποχρεωτικό για τους ορθόδοξους μαθητές και αφορά τους αλλόθρησκους ή ετερόδοξους (Εγκύκλιος Φ12/977/109744/Γ1,26.8.2008), η απόφαση αυτή ενέχει μια δυναμική ώστε το μάθημα των Θρησκευτικών σταδιακά να καταστεί προαιρετικό. Και σε προγενέστερες εποχές κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί από αρμόδιους και μη αμφισβητήσεις για τη θέση του μαθήματος αυτού στη Δημόσια Εκπαίδευση. Ως κοινή βάση των αμφισβητήσεων αυτών προβάλλεται το επιχείρημα ότι η παρεχόμενη θρησκευτική αγωγή παραβιάζει τη θρησκευτική ελευθερία και την ελευθερία της σκέψης του μαθητή, ενώ ορισμένοι άλλοι υποστηρίζουν ότι λόγω του βιωματικού του χαρακτήρα δεν επιδέχεται αξιολόγησης.

Στις μέρες μας το παραπάνω επιχείρημα επιτείνεται λόγω αφενός μεν της πολυπολιτισμικής σύνθεσης της Ελληνικής κοινωνίας, αφετέρου δε της μονόπλευρης προβολής των αντιλήψεων της Ενωμένης Ευρώπης, στις χώρες μέλη της οποίας ωστόσο το μάθημα διδάσκεται με διάφορες μορφές. Εξάλλου η σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης με αριθμ. 1720/2005 θεωρεί απαραίτητη θρησκευτική αγωγή με έμφαση στην τοπική θρησκευτική παράδοση, χωρίς βέβαια να δημιουργούνται προϋποθέσεις μισαλλοδοξίας και φανατισμού.

Όμως, όσοι αμφισβητούν ή και αρνούνται το γνωσιολογικό περιεχόμενο, τον επιστημονικό χαρακτήρα και τη μορφωτική αξία του μαθήματος, βασίζονται σε εσφαλμένη αντίληψη για το χαρακτήρα, τη φύση και το σκοπό της σχολικής θρησκευτικής αγωγής. Έχουν δηλ. την αντίληψη ότι το μάθημα αποβλέπει κατά κύριο λόγο, αν όχι αποκλειστικά, στη διαμόρφωση χριστιανικής συμπεριφοράς και προσωπικής ευσέβειας. Αγνοούν ότι το μάθημα έχει κατά βάση γνωσιολογικό χαρακτήρα και αποβλέπει στην ενημέρωση των μαθητών για το θρησκευτικό φαινόμενο, γενικότερα και ειδικότερα στην κατανόηση της θρησκευτικής διάστασης των επί μέρους θεμάτων της ζωής, καθώς και στο πώς το θρησκευτικό «πιστεύω» επέδρασε και επιδρά στη διαμόρφωση του πολιτισμού. Όπως η διδασκαλία της αρχαίας Ελληνικής φιλοσοφίας και των αρχαίων Ελληνικών κειμένων, που διδάσκονται πολλές ώρες εβδομαδιαίως στα σχολεία, δεν υποχρεώνει το μαθητή να ασπασθεί τις απόψεις που αναπτύσσονται εκεί για τα διάφορα ζητήματα, έτσι και η διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών, που διδάσκεται μία ή δύο ώρες εβδομαδιαίως, δεν υποχρεώνει το μαθητή να ασπασθεί άκριτα τις θέσεις που διατυπώνονται στο εν λόγω μάθημα.

Ασφαλώς για να χαρακτηριστεί το μάθημα των θρησκευτικών στην εποχή μας ως μορφωτικό αγαθό, όπως και πράγματι είναι, χωρίς σοβαρές αμφισβητήσεις, πρέπει να πληροί ορισμένους όρους και από πλευράς περιεχομένου και από πλευράς μεθοδολογίας διδασκαλίας, ώστε να ανταποκρίνεται στα δεδομένα και τις προκλήσεις του σήμερα.

Συγκεκριμένα, κατά τον προσδιορισμό του περιεχομένου (αναλυτικά προγράμματα – διδακτικά εγχειρίδια) λαμβάνονται σοβαρά υπ' όψιν ορισμένοι παράγοντες, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται κατά ένα εξισορροπημένο και συνθετικό τρόπο σε βασικές πτυχές της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Αυτοί είναι: η ορθόδοξη χριστιανική παράδοση, όπως αυτή αποτυπώνεται στα μνημεία του πολιτισμού, οι βασικές αρχές του δημόσιου σχολείου, η πολυπολιτισμική διάσταση της κοινωνίας και τέλος τα ψυχοπαιδαγωγικά χαρακτηριστικά του μαθητή. Μια τέτοια θρησκευτική αγωγή αντιμετωπίζει το μαθητή ως αναπτυσσόμενο πρόσωπο και το προφυλάσσει από εγκλωβισμούς σε θρησκοληψίες, φανατισμούς και μισαλλοδοξίες, με την καλλιέργεια ανοιχτού και οικουμενικού πνεύματος και με τη δημιουργία αισθήματος προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης.

Με βάση το σκεπτικό αυτό, ούτε αποκλειστικά ομολογιακό προσανατολισμό μπορεί να έχει ούτε όμως και αποκλειστικά θρησκευσιολογικό. Και οι δύο προσανατολισμοί πρέπει να υπάρχουν αναλογικά και

σε συνδυασμό, ώστε, εκτός των άλλων, από τη μια μεριά να αποφεύγεται ο θρησκευτικός αναλφαβητισμός, ενώ από την άλλη να καλλιεργείται στους μαθητές μια συνείδηση αποδοχής, σεβασμού και ειρηνικής συνύπαρξης με το «διαφορετικό».

Συμπερασματικά υποστηρίζουμε ότι με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η παγίδα απολυτοποίησης και αυτονόμησης ενός μόνο παράγοντα από το σύνολο που συνθέτουν το μάθημα και επιδιώκεται η ολιστική προσέγγιση του θρησκευτικού φαινομένου. Μακροπρόθεσμος στόχος της σχολικής θρησκευτικής αγωγής είναι ο μαθητής σταδιακά να φθάσει σ' ένα επίπεδο υπεύθυνης θρησκευτικής τοποθέτησης και να είναι σε θέση να νοηματοδοτεί τη ζωή στο σύνολο και τις επί μέρους πτυχές της και από θρησκευτικής πλευράς. Πιστεύουμε ότι τα σύγχρονα εγχειρίδια του μαθήματος των Θρησκευτικών σε σημαντικό βαθμό υπηρετούν το στόχο αυτό και έχουν την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας και του αρμόδιου φορέα δηλαδή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Με αυτή την έννοια και σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι κάθε ενέργεια απαλλαγής του μαθητή από το μάθημα των Θρησκευτικών τον στερεί από ένα σημαντικό μορφωτικό αγαθό, απαραίτητο για τη ζωή του, και παρεμποδίζει την ολόπλευρη μόρφωσή του. Γι αυτό και θεωρούμε ότι το μάθημα των θρησκευτικών μπορεί να είναι υποχρεωτικό για όλους τους μαθητές χωρίς να παραβιάζει τη θρησκευτική ελευθερία και να έρχεται σε σύγκρουση με τη συνείδησή τους.

Χρήστος Βασιλόπουλος, Καθηγητής ΑΠΘ
π. Βασίλειος Καλλιακμάνης, Καθηγητής ΑΠΘ

Σημ. Το Δ.Σ., παράλληλα με το συλλογικό του κείμενο, αποφάσισε να δημοσιοποιήσει στον τύπο και το παρόν κείμενο των δύο συναδέλφων.